

**SYLWIA STASZEWSKA
MAGDALENA SZCZEPAŃSKA**

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**KSZTAŁCENIE NA KIERUNKU
GOSPODARKA PRZESTRZENNA
– PROGRAMY STUDIÓW
A PRZYSZŁOŚĆ ABSOLWENTÓW**

Abstract: Training in *Spatial Economy* – Study Programms and the Graduates' Future. The aim of this elaboration is to recognize the main currents (specializations) of training in *Spatial Economy* at the chosen public and private Polish universities which will allow to show a variety of the profiles whose graduates look for a job. The survey has been conducted among nearly 300 graduates from this faculty and it shows not only the gaps in the current study programms and educational systems but also it reveals the graduates' workplaces, earnings, gained entitlements, organizations performing in spatial economy which they belong to and work for. This work presents the conclusions from the Report of Ministry of Science and Higher Education, Department of Control and Supervision informing about the results of the recruitment for the faculty of *Spatial Economy* in recent years. The article also presents the results of the research made by Institute of Brain Capital Development of Socrates concerning the demographic changes which will have an influence on higher education in Poland.

Key words: *Spatial Economy*, study programms, the graduates' future.

Wprowadzenie

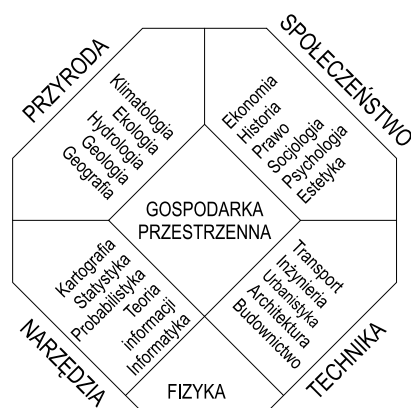
Kształcenie na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w Polsce daje absolwentom, zdaniem twórców i koordynatorów programów studiów na tym kierunku, przygotowanie do pracy w: pracowniach projektowych i biurach planowania przestrzennego, zespołach przygotowujących opracowania i dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, jed-

nostkach administracji samorządowej (urzędy miejskie, gminne, starostwa powiatowe, urzędy marszałkowskie) i rządowej, instytucjach realizujących zadania z zakresu polityki społecznej, instytucjach zajmujących się gospodarczym i społecznym wymiarem życia publicznego, w agencjach rozwoju, wydziałach opracowujących strategię rozwoju, w agencjach nieruchomości, biurach obrotu nieruchomościami, firmach konsultingowych i doradczych, jednostkach ds. promocji, firmach otoczenia biznesu, wydziałach inwestycji, jednostkach odpowiedzialnych za ochronę środowiska, czy we własnych pracowniach projektowych (po uzyskaniu uprawnień zawodowych). Wydaje się również, że istniejące niezaspokojone wciąż zapotrzebowanie rynku pracy na specjalistów posiadających umiejętności planowania, projektowania i zarządzania jednostką terytorialną dają podstawę ekonomicznej zasadności i konieczności utrzymania kierunku *Gospodarka Przestrzenna* na polskich uczelniach wyższych. Czy jednak tak jest?

Celem opracowania jest rozpoznanie głównych nurtów (specjalności) kształcenia na *Gospodarce Przestrzennej* w polskich wybranych uczelniach publicznych i niepublicznych, co pozwoli na ukazanie różnorodności profili absolwentów szukających pracy. Przeprowadzona wśród prawie 300 absolwentów tego kierunku studiów ankieta, wykazała nie tylko braki w dotychczasowych programach studiów i systemie kształcenia, ale także ujawniła miejsca pracy absolwentów, ich zarobki, posiadane uprawnienia, organizacje w których są zrzeszeni i pracują na rzecz kształtowania ładu przestrzennego.

1. Merytoryczne podstawy programów studiów

Spśród zapewne wielu wizji dotyczących filozofii kształcenia w dziedzinie *Gospodarki Przestrzennej* należałoby zwrócić uwagę na dwie, gdyż ukazują one zarówno wielowątkowość problematyki, jak i zapotrzebowanie na specjalistów w omawianej dziedzinie. Zipser prezentuje tę wizję jako integrację czterech sektorów, w których odpowiednio zawierają się pewne bardziej specjalistyczne zagadnienia (ryc. 1) [za: Mironowicz, Zipser 2002]. Sektor „przyroda” ma dać podstawy wiedzy geograficznej, w tym także ekonomicznej i społecznej, a także w takich dziedzinach, jak geologia, hydrologia, zagadnienia klimatyczne czy ekologia. Sektor „społeczeństwo” obejmuje wszelkie zagadnienia związane z funkcjonowaniem ludzkich społeczności, a więc zarówno zagadnienia historyczne, wiedzę o społeczeństwie oraz wiedzę o człowieku i jego upodobaniach, zagadnienia związane z prawem jako podstawą organizacji życia skomplikowanych społeczności, wreszcie oczy-

Ryc. 1. Schemat wynikający z wizji Zipsera dotyczący filozofii kształcenia w dziedzinie gospodarki przestrzennej

Źródło: [Mironowicz, Zipser 2002].

wiście wiedzę ekonomiczną. Sektor „technika” obejmuje podstawy wiedzy inżynierskiej – od budownictwa i architektury przez urbanistykę aż po specjalistyczne zagadnienia, jak transport, systemy infrastruktury technicznej czy telekomunikacja. Ostatni – „narzędzia” – obejmuje pewne niezbędne techniki badawcze i analityczne – od kartografii i statystyki po teorię informacji, probabilistykę czy GIS. Zipser do tych czterech zasadniczych działów dokłada jeszcze inspirującą rolę fizyki w budowie modeli związanych z gospodarowaniem przestrzenią. Jak się wydaje tak sformułowany schemat pokazuje dość jasno najważniejsze filary, na których powinien oprzeć się proces kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*. Zipser jest zdania, aby w kształceniu koncentrować się raczej na mechanizmach funkcjonowania niż na technicznej sprawności kształtowania określonych form przestrzennych.

Pogląd Zipsera jest zbliżony ze stanowiskiem Kunzmana [1997], który sądzi, że w szkołach kształcących w dziedzinie gospodarki przestrzennej orientacja badawcza powinna być priorytetowa w stosunku do umiejętności. Kunzmann definiuje pięć postulatów rozwoju przestrzennego, które są istotne dla działań w zakresie gospodarki przestrzennej: 1) konceptualizacja i promocja realistycznie pojmowanego zrównoważonego rozwoju, 2) zarządzanie przestrzenią w warunkach polaryzacji i konkurencji, 3) polityka zabezpieczania i promocji pracy w warunkach postindustrialnych technologii, 4) koncepcja wielokulturowych społeczności miejskich jako skutków migracji, 5) ochrona europejskiego dziedzictwa kultury miejskiej. Osiąganie tak zdefiniowanych ce-

łów wymaga szerokich kompetencji: analitycznej, metodologicznej, wizjoner-
skiej, kreatywnej, wrażliwości społecznej, komunikatywnej, interkulturowej.

Zipser i Kunzmann opowiadają się za tym, aby studenci zdobywali wie-
dzę teoretyczną i rozumieli mechanizmy, a nie nabywali tylko określonych
umiejętności. W obu tych koncepcjach rysuje się pewna spójna i przekonująca
argumentacja, że specjalista od *gospodarki przestrzennej* powinien raczej mieć
solidne podstawy teoretyczne niż techniczne umiejętności w zakresie przygo-
towania dokumentów dziś obowiązujących, a jutro nikomu nieprzydatnych.

2. Kształcenie na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w polskich wybranych uczelniach publicznych i niepublicznych

Zgodnie z ideami wspomnianymi powyżej, kształcenie na tym kierunku
rozpoczęło wiele uczelni, zarówno o profilu ogólnoakademickim, jak i tech-
nicznym. W 2012 r. w Polsce było już 51 uczelni (publicznych i niepublicz-
nych) kształcących w zakresie *Gospodarki Przestrzennej* (patrz: tab. 1) (pra-
wie 15 tys. osób studiowało łącznie w 18 uniwersytetach, 8 politechnikach, 3
innych uczelniach publicznych i 22 uczelniach niepublicznych), podczas gdy
w 2002 r. było ich 10 (ok. 2 tys. osób łącznie studiowało w 4 uniwersytetach,
2 akademiach ekonomicznych, 2 akademiach rolniczych, w 1 politechnice
i w 1 szkole prywatnej o charakterze ekonomicznym), a w 1991 r. były 2 (ok.
70 osób łącznie studiowało w 1 politechnice i 1 uniwersytecie).

Analiza dostępnych programów studiów wykazała, że właściwie we
wszystkich uczelniach w Polsce (publicznych i niepublicznych) występuje pew-
na grupa przedmiotów bazowych, takich jak geografia (głównie ekonomicz-
na), ekonomia (makro- i mikro-), wiedza o społeczeństwie (czasem też osobno
wyróżniana demografia, socjologia), historia rozwoju miast (niekiedy także ar-
chitektury lub szerzej historia planowania), planowanie miast, planowanie re-
gionalne, planowanie infrastruktury technicznej, projektowanie urbanistyczne,
transport, geodezja, kartografia, zarządzanie nieruchomościami lub jednostkami
terytorialnymi, prawo w różnych zakresach, wiedza o środowisku i zarządzanie
zasobami środowiska, strategie rozwoju, planowanie europejskie, GIS. Uzupeł-
nienie wymienionych przedmiotów o te specjalnościowe pozwala na kształcenie
profilowane i zdobywanie wiedzy i umiejętności specjalistycznych. Zaprezen-
towane w tab. 1 dane dotyczące oferowanych przez polskie uczelnie specjalności
ukazują niezwykłą ich różnorodność (nazwy specjalności zaznaczono **boldem**).
Celowo dane te zaczerpnięto ze stron internetowych uczelni, aby uświadomić

osobom odpowiedzialnym za rekrutację, jakie treści odnajdują potencjalni kandydaci na stronach uczelni. Często informacje o specjalności nie są dostępne (lub są ukryte w gąszczu informacji), wówczas w prezentowanym zestawieniu ukazano treści w postaci nazw przedmiotów lub modułów do wyboru, jakie może znaleźć dociekliwy kandydat.

Analiza specjalności na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w polskich uczelniach (patrz tab. 1) wykazała, że spośród 51 uczelni siedem nie precyzuje specjalności. Pozostałe kształcą w ośmiu głównych nurtach, które dla celów analizy nazwano tu: „zarządzanie w skali lokalnej i gospodarka”, „planowanie przestrzenne”, „rozwój regionalny”, „ochrona środowiska i kształtowanie krajobrazu”, „rewitalizacja”, „architektura i urbanistyka”, „odnawialne źródła energii” i „gospodarka nieruchomościami”.

Okazuje się, że w większości uniwersytetów (94%) studenci kształcący się na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* mogą zdobyć wiedzę, umiejętności i kompetencje głównie z zakresu zarządzania w skali lokalnej oraz gospodarki przestrzennej. Na dziesięciu (56% wszystkich analizowanych uniwersytetów) studenci mogą się kształcić w zakresie ochrony środowiska i kształtowania krajobrazu (w Lublinie, Katowicach, Gdańsku, Łodzi, Opolu, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu), na dziewięciu (50%) prowadzone są specjalności związane z rozwojem regionalnym (w Krakowie, Poznaniu, Gdańsku, Szczecinie i Warszawie), na ośmiu (44%) z planowaniem przestrzennym (w Katowicach, Krakowie, Gdańsku, Poznaniu, Opolu, Szczecinie i Warszawie), a na pięciu (28%) prowadzone są zajęcia związane z gospodarką nieruchomościami (w Katowicach, Łodzi, Krakowie, Szczecinie i Olsztynie). Tylko dwa z analizowanych uniwersytetów prowadzą specjalność dotyczącą rewitalizacji (10%) (w Poznaniu i Opolu), a jeden oferuje kształcenie z zakresu odnawialnych źródeł energii (w Krakowie). Żaden z ujętych w badaniu uniwersytetów nie prowadzi specjalności z urbanistyki, choć to jeden z najważniejszych, w ramach analizowanego kierunku studiów, nurtów kształcenia. Analiza uniwersyteckich profili kształcenia (specjalności) wykazała, że absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna* cechują następujące umiejętności i kompetencje:

- potrafią pozyskiwać i przetwarzać informacje, sporządzać plany i programy rozwoju regionalnego i lokalnego, badać i oceniać ewentualne konsekwencje proponowanego kierunku rozwoju;
- posiadają interdyscyplinarną wiedzę z zakresu przestrzennej organizacji rozwoju społeczno-gospodarczego;
- posiadają umiejętności i kompetencje do strategii rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego;

Wykaz uczelni wyższych (publicznych i niepublicznych)
 prowadzących w roku akademickim 2012/2013
 studia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*

Lp.	Uczelnia	Wydział	Liczba semestrów	Tytuł zawodowy
Uniwersytety				
1	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	Matematyczno-Przyrodniczy	7	inżynier
2	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Ekonomii	6 4	licencjat magister
3	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Finansów	6 7 4	licencjat inżynier magister
4	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	Zarządzania	6 4	licencjat magister
5	Uniwersytet Gdański	Oceanografii i Geografii	6 4	licencjat magister
6	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	Nauk Geograficznych i Geologicznych	6 7 4	licencjat inżynier magister
7	Uniwersytet Łódzki	Ekonomiczno-Socjologiczny	6 4	licencjat magister
		Nauk Geograficznych i Zarządzania	6 4	licencjat magister

Tabela 1

Specjalności / przedmioty do wyboru (fakultatywne) lub Moduły do wyboru
Uniwersytety
<i>Kształtowanie krajobrazu, Podstawy finansów, Podstawy zarządzania</i>
Gospodarka miejska i regionalna, Planowanie przestrzenne i gospodarka nieruchomościami, Zarządzanie środowiskiem i przestrzenią
Planowanie i inżynieria przestrzenna, Rozwój regionalny, Strategie rozwoju regionalnego, Zarządzanie miastem
Administracja i gospodarka samorządowa, Rozwój miast i regionów
<i>Uwarunkowania zróżnicowania geomorfologicznego północnej Polski, Wybrane aspekty klimatu lokalnego, Stosunki wodne Pobrzeży i Pojezierzy Południowobałtyckich, Wybrane aspekty funkcjonowania krajobrazu, Socjologia / Politologia; Fundusze i programy Unii Europejskiej / Strategie rozwoju jednostek samorządu terytorialnego; Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne / Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich</i> <i>Moduł kształcenia nauczycielskiego uprawniający do nauczania przedmiotów: Przedsiębiorczość, Ekonomia w praktyce w szkołach ponadgimnazjalnych</i>
Planowanie przestrzenne, Zarządzanie przestrzenne, Rozwój regionalny, Rozwój i rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych
Inwestycje i nieruchomości, Regionalne analizy ekonomiczne, Kapitał ludzki w regionie, Samorząd terytorialny, Zarządzanie miastem i regionem Rynek nieruchomości, Modelowanie i prognozowanie regionalne, Kapitał ludzki w gospodarce opartej na wiedzy, Zarządzanie w sektorze publicznym, Miasto i region w gospodarce globalnej
<i>Ekologia krajobrazu, Geografia usług, Krajobrazy wsi polskiej, Oceny oddziaływania na środowisko, Podstawy historii architektury, Praktyczne aspekty planowania regionalnego, Projektowanie urbanistyczne II, Społeczno-gospodarcze i przestrzenne przemiany wsi polskiej, Środowiskowe i ekologiczne uwarunkowania zagospodarowania basenu M. Bałtyckiego i jego wybrzeża, Współczesne tendencje rozwoju miast, Zagospodarowanie przestrzeni miast europejskich, Zarządzanie konfliktami, Zarządzanie usługami publicznymi, Zjawiska społeczne i ich diagnozowania</i>

8	Uniwersytet Opolski	Ekonomiczny		licencjat inżynier
9	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	Geograficzno-Biologiczny	7	inżynier
10	Uniwersytet Przyrodniczo- -Humanistyczny w Siedlcach	Przyrodniczy Instytut Agronomii	7	inżynier
11	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	Agrobioinżynierii	7	inżynier
12	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	Wydziale Melioracji i Inżynierii Środowiska	6 7	licencjat inżynier
13	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji	7	inżynier
14	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	Inżynierii Środowiska i Geodezji	7 3	inżynier magister
15	Uniwersytet Szczeciński	Nauk o Ziemi	6	licencjat

<p><i>Marketing terytorialny, Zarządzanie w jednostkach samorządu terytorialnego, Polityka rozwoju lokalnego, Przedsiębiorczość i innowacje w rozwoju terytorialnym, Polityka i gospodarka przestrzenna w UE, Podstawy ekologii i ochrony środowiska, Kształtowanie krajobrazu i środowiska, Zarządzanie i planowanie systemów komunikacyjnych, Centra logistyczne, Planowanie i rewitalizacja obszarów przemysłowych, podstawy wyceny nieruchomości, Fundusze UE w gospodarce Przestrzennej, Procedury inwestycyjne w gospodarce przestrzennej, Rachunek kosztów w gospodarce przestrzennej, Teoria negocjacji, Gospodarowanie zasobami ludzkimi</i></p>
<p>Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym, Przedsiębiorczość w aktywizacji gospodarczej układów przestrzennych, Gospodarka odnawialnymi źródłami energii, zarządzanie środowiskiem geograficznym, Gospodarka przestrzenna obszarów miejskich, Geoinformacja</p>
<p><i>Analiza ekonomiczna projektów inwestycyjnych, Antropogeniczne przekształcenia ekosystemów, Architektura krajobrazu rolniczego, Doradztwo w zagospodarowaniu przestrzennym, Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw publicznych, Finanse publiczne, Fizjografia, Gospodarka łowiecka, Gospodarka żywnościowa, Meteorologia i klimatologia, Miernictwo, Modelowanie i prognozowanie w gospodarce przestrzennej, Monitoring środowiska i ocena oddziaływania na środowisko, Narzędzia projektowania Ocena, waloryzacja i przekształcanie przestrzeni, Ochrona krajobrazu, Ochrona przyrody, Ochrona środowiska przyrodniczego, Optymalizacja sposobów użytkowania środowiska, Podstawy planów miejscowych, Podstawy pośrednictwa i rzeczoznawstwa majątkowego, Polityka społeczna z demografią, Program NATURA 2000, Rośliny ozdobne, Systemy zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego, Taksacja i ubezpieczenia nieruchomości, Technologie informatyczne w zarządzaniu przestrzenią, Teledetekcja z fotogrametrią, Teoria kompozycji przestrzennej, Toksykologia środowiskowa, Zagospodarowanie turystyczne, Zagrożenia środowiskowe produkcją zwierzęcą, Zarządzanie ryzykiem środowiskowym i ekologicznym, Zarządzanie strategiczne</i></p>
<p>Gospodarka rolno-środowiskowa, Gospodarka przestrzenna na obszarach antropogenicznych, Gospodarka przestrzenna na obszarach wiejskich</p>
<p><i>Ekologia mokradeł, Krajobraz kulturowy, Rola melioracji w gospodarce przestrzennej, Ekologia i ochrona wód, Geotechnika w gospodarce przestrzennej, Planowanie obszarów chronionych, Zarządzanie przedsiębiorstwami, Zagospodarowanie turystyczne gminy, Budownictwo ogrodowe, Wybrane problemy strategii rozwoju w gospodarce przestrzennej, Ekonomika projektów inwestycyjnych</i></p>
<p><i>Gospodarka wodna, Zagadnienia ekonomiczno-prawne, Obszary niezurbanizowane, Obszary zurbanizowane</i></p>
<p>Rozwój regionalny, Wycena nieruchomości, Rozwój obszarów wiejskich</p>
<p><i>Globalizacja i metropolizacja, Konkurencyjność miast i regionów, Procesy konwergencji i dywergencji regionalnej, Rozwój zrównoważony, Aktywizacja społeczności lokalnych, Lokalny rozwój gospodarczy, Kreowanie przestrzeni publicznej, Zarządzanie nieruchomościami publicznymi</i></p>

16	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Geodezji i Gospodarki Przestrzennej	7 3	inżynier magister
17	Uniwersytet Warszawski	Geografii i Studiów Regionalnych	6 4	licencjat magister
18	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	7	inżynier
Politechniki				
19	Politechnika Białostocka	Budownictwa i Inżynierii Środowiska	7 3	Inżynier magister
20	Politechnika Częstochowska	Zarządzania	6	licencjat
21	Politechnika Gdańska	Architektury	7	inżynier
22	Politechnika Koszalińska	Nauk Ekonomicznych	6	licencjat
23	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	Inżynierii Środowiska oraz Inżynierii Ładowej (kierunek międzywydziałowy)	7	inżynier
24	Politechnika Łódzka	Kolegium Gospodarki Przestrzennej	7	inżynier
25	Politechnika Warszawska	Geodezji i Kartografii	7	Inżynier magister
26	Politechnika Wrocławska	Architektury	7 3	inżynier magister
Pozostałe uczelnie publiczne				
27	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu	Instytut Turystyki i Rekreacji		
28	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Kierunek międzywydziałowy	7 3	inżynier magister
29	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	Katedra Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej		licencjat magister

Gospodarka przestrzenna, Doradztwo na rynku nieruchomości, Planowanie i inżynieria przestrzenna, Gospodarowanie przestrzenią i nieruchomościami, Zarządzanie nieruchomościami, Modern real estate management (nowoczesne gospodarowanie nieruchomościami) (tylko język angielski)
Planowanie strategiczne rozwoju regionalnego i lokalnego, Urbanistyka i regionalistyka
brak informacji
Politechniki
Planowanie terenów otwartych
brak informacji
<i>Urbanistyka i środowisko przyrodnicze, Urbanistyka i społeczeństwo, Kultura i dziedzictwo, Urbanistyka i ekonomia, Urbanistyka i infrastruktura, Regionalistyka i samorządność terytorialna, Urbanistyka i polityka rozwoju</i>
Gospodarka miejska i regionalna, Inwestycje i gospodarka nieruchomościami, Gospodarka energią odnawialną, Gospodarka turystyczna
Infrastruktura komunalna, Infrastruktura transportowa, Przeciwdziałanie naturalnym zagrożeniom w warunkach rozwoju
Planowanie przestrzenne
Środowiskowe uwarunkowania gospodarowania przestrzenią, Urbanistyka w planowaniu przestrzennym
brak specjalności (jest tylko kierunek studiów)
Pozostałe uczelnie publiczne
brak informacji
brak informacji
Gospodarka samorządowa, Gospodarowanie przestrzenią, Gospodarka publiczna, Gospodarka regionalna

Uczelnie niepubliczne				
30	Górnosląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego w Katowicach			inżynier
31	Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego	Zarządzania i Komunikacji Społecznej	7	inżynier
32	Mazurska Szkoła Wyższa w Elku		7	inżynier
33	Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu		7	inżynier
34	Podkarpacka Szkoła Wyższa im. Bł. Ks. Władysława Findysza w Jaśle			inżynier
35	Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Chełmie			licencjat inżynier
36	Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Elblągu			
37	Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Opolu			licencjat inżynier
38	Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Warszawie			licencjat inżynier
39	Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Zabrzu			licencjat inżynier
40	Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Poznaniu			inżynier
41	Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wlkp.			licencjat
42	Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach			licencjat

Uczelnie niepubliczne
Architektura krajobrazu i ochrona środowiska, Administrowanie i obrót nieruchomościami, Rewitalizacja terenów przemysłowych
brak informacji
Urbanistyka z inżynierią środowiska, Gospodarka nieruchomościami
Planowanie przestrzenne, Planowanie infrastruktury transportowej
Planowanie przestrzenne i gospodarka nieruchomościami, Rozwój miast i regionów
Inwestycje i szacowanie nieruchomości, Planowanie przestrzenne i urbanistyka, Planowanie przestrzenne, Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami, Szacowanie nieruchomości, Zarządzanie nieruchomościami
Planowanie przestrzenne i urbanistyka, Rewitalizacja, Szacowanie nieruchomości, Zarządzanie i pośrednictwo w obrocie nieruchomościami
Szacowanie nieruchomości, Planowanie przestrzenne i urbanistyka
Gospodarka zasobami lokalnymi, Kompozycja urbanistyczna, Geodezyjne urządzenie terenów, Gospodarka odnawialnymi źródłami energii, Planowanie przestrzenne i urbanistyka
Gospodarowanie nieruchomościami, Planowanie przestrzenne, Rewitalizacja terenów miejskich i przemysłowych, Systemy informacji geograficznej
Planowanie przestrzenne i projektowanie urbanistyczne, Urban design, Planowanie dla potrzeb odnawialnych źródeł energii i urządzeń rozproszonej energetyki
Gospodarka regionalna, Gospodarka nieruchomościami i rewitalizacja miast, Makler nieruchomości
Zagospodarowanie zieleni miejskiej, Planowanie przestrzenne i ocena oddziaływania na środowisko, Rewitalizacja terenów miejskich i przemysłowych, Gospodarowanie i obrót nieruchomościami, planowanie i inżynieria przestrzenna

43	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku			Licencjat, inżynier, magister
44	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy			licencjat inżynier
45	Wyższa Szkoła Infrastruktury i Zarządzania w Warszawie	Infrastruktury i Gospodarki Przestrzennej	8	inżynier
46	Wyższa Szkoła Inżynierii Gospodarki w Słupsku			inżynier
47	Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie		7	inżynier
48	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie			inżynier
49	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Nauk Społecznych w Ostrołce			inżynier
50	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach		8	inżynier
51	Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach			inżynier

- są przygotowani do działalności w zakresie: ochrony i kształtowania środowiska przestrzennego, kształtowania środowiska ludzi zgodnie z ich potrzebami, wymogami cywilizacyjnymi, możliwościami technicznymi, a także zasadami ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego;
- potrafią opracowywać analizy przestrzenne do celów gospodarczych i społecznych;
- znają zasady ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony dóbr kultury i rewaloryzacji obiektów i zespołów zabytkowych;
- są przygotowani do uczestniczenia w procesie zarządzania miastami, gminami, powiatami i województwami;

Planowanie przestrzeni publicznej, Systemy informacji przestrzennej GIS, Autocad w urbanistyce i planowaniu przestrzennym, Administracja i gospodarka regionalna, Fundusze i projekty Unii Europejskiej
Administracja i rozwój regionalny, Architektura i urbanistyka, Gospodarka nieruchomościami, Rewitalizacja i rozwój miast, Urbanistyka i planowanie przestrzenne
<i>Ocena i waloryzacja przestrzeni, Kartografia tematyczna, Rozwój regionalny Unii Europejskiej, taksonomia numeryczna, Architektura krajobrazu, Zarządzanie ochroną środowiska, Kataster, Zarządzanie przestrzenią, Gospodarka terenami zieleni, Wycena nieruchomości, Podstawy leśnictwa, turystyka i rekreacja, Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych, Pośrednictwo i zarządzanie nieruchomościami</i>
Zagospodarowanie przestrzenne, Kształtowanie krajobrazu, Wycena i zarządzanie nieruchomościami, Zagospodarowanie źródeł energii odnawialnej, Rewitalizacja miast i wsi
Kształtowanie przestrzeni miejskiej, Kształtowanie terenów zieleni
Zarządzania nieruchomościami, Wycena nieruchomości
Zarządzanie i gospodarka nieruchomościami, Planowanie przestrzenne i projektowanie urbanistyczne, Ochrona środowiska – gospodarowanie odpadami
Projektowanie krajobrazu, Inwestycje i nieruchomości, Transport i komunikacja
brak informacji

Źródło: Opracowano na podstawie danych zawartych na stronie internetowej http://kierunkistudiuw.pl/gospodarka_przestrzenna, materiałów „Unia Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Gospodarka Przestrzenna – styczeń 2013” oraz informacji zawartych na stronach domowych Uczelni, <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/system-szkolnictwa-wyzszego/uczelnie/uczelnie-niepubliczne/wykaz-uczelnie-niepublicznych/>.

- są przygotowani do podejmowania współpracy regionalnej i współpracy z regionami europejskimi oraz współuczestniczenia w opracowywaniu programów rozwoju regionalnego.

Nieco inna sytuacja uwidacznia się przy analizie specjalności oferowanych na politechnikach. Cztery z sześciu analizowanych ośrodków (67% z ogólnej liczby analizowanych uczelni technicznych) kształci w zakresie planowania przestrzennego (w Białymstoku, Krakowie, Łodzi, Warszawie), trzy uczelnie (50%) prowadzą specjalności w zakresie zarządzania w skali lokalnej (w Gdańsku, Koszalinie i Krakowie), natomiast dwie kształcą w dziedzinie architektury i urbanistyki (w Gdańsku i Warszawie), niespełna 35% oferuje

specjalność związaną z rozwojem regionalnym (w Gdańsku i Koszalinie) czy ochroną środowiska (w Krakowie i Warszawie). Tylko Politechnika Koszalińska prowadzi specjalności kształcące w zakresie odnawialnych źródeł energii i gospodarki nieruchomościami. Wynika z tego, że wśród absolwentów analizowanego kierunku studiów zdobywających wiedzę w uczelniach technicznych są także ci mający wiedzę ogólnoakademicką, posiadający umiejętności nie tylko projektowe, ale także zarządcze, potrafiący planować i prognozować w skali lokalnej i regionalnej (ci kształcą się głównie w północnej i południowej Polsce). Uczelnie techniczne oferują zajęcia o profilu technicznym, pozwalające na samodzielne projektowanie, kształtowanie przestrzeni według zasad i normatywów wynikających z przepisów i rozporządzeń. Analiza politechnicznych profili kształcenia (specjalności) wykazała, że absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna* cechują następujące umiejętności i kompetencje:

- potrafią opracowywać analizy przestrzenne niezbędne przy opracowaniu dokumentów strategicznych;
- posiadają umiejętności i kompetencje do wykonywania planów zagospodarowania przestrzennego, strategii rozwoju oraz wielu innych dokumentów planistycznych;
- potrafią planować rozwój infrastruktury technicznej, znają zasady inżynierii ruchu oraz projektowania systemów transportowych;
- znają podstawy wyceny nieruchomości i gospodarki nieruchomościami;
- znają zasady projektowania terenów zieleni i architektury krajobrazu;
- posiadają umiejętności projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni publicznych, zespołów usługowych, terenów zabudowy mieszkaniowej, obiektów i terenów turystyczno-sportowych;
- są przygotowani do uczestniczenia w procesie zarządzania w skali lokalnej i regionalnej;
- znają zasady tworzenia i wykorzystania systemów geoinformacyjnych, zasady stosowane w budownictwie i projektowaniu urządzeń i sieci infrastrukturalnych;
- są przygotowani do projektowania obiektów i urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii.

Specjalności oferowane na uczelniach niepublicznych głównie związane są z gospodarką nieruchomościami (75% wszystkich analizowanych uczelni niepublicznych), z planowaniem przestrzennym (70%), oraz architekturą i urbanistyką (45%). Często uczelnie te, które prowadzą kształcenie w zakresie planowania przestrzennego, oferują także specjalność związaną z zarządzaniem w skali lokalnej. Nieliczne są ośrodki (w Warszawie, Pozna-

niu i Słupsku), które przyciągają przyszłych studentów ofertą kształcenia na temat odnawialnych źródeł energii lub rozwoju regionalnego (w Jaśle, Gorzowie Wlkp., Białymstoku i Warszawie).

Realizacja głównego celu pracy wykazała zatem duże różnice w nurtach kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w analizowanych uczelniach (tab. 2). Uczelnie publiczne oferują w większości zajęcia o profilu ogólnoakademickim, dające podstawy w zarządzaniu rozwojem lokalnym i regionalnym, a także wiedzę o ochronie środowiska i kształtowaniu krajobrazu. Uczelnie niepubliczne ukierunkowują swój profil kształcenia na planowanie przestrzenne, gospodarkę nieruchomościami, rewitalizację zespołów miejskich. Ponieważ obowiązujące przepisy prawa umożliwiają kształcenie o charakterze inżynierskim, wiele tych uczelni podejmuje się prowadzenia specjalności typowo politechnicznych tj.: architektura i urbanistyka, inżynieria środowiska, planowanie infrastruktury technicznej, planowanie przestrzeni publicznych i inne.

Zgodnie z raportem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Departamentu Nadzoru i Organizacji Szkolnictwa Wyższego (DNS), dotyczącego wyników rekrutacji, kierunek *Gospodarka Przestrzenna* znajduje się już od trzech lat na liście najpopularniejszych kierunków studiów stacjonarnych pierwszego stopnia. Liczba kandydatów na jedno miejsce w rekrutacji na rok akademicki 2009/2010 wynosiła 6,4; w roku 2010/2011 5,7 osób; w roku 2011/2012 5,5¹. Liczba kandydatów wzrosła z 12 162 osób w 2009 do 13 087 osób w 2010 r., tj. o 7,6%, w 2011 r. liczba kandydatów wynosiła 14 779 i wzrosła o 12,9% w stosunku do 2010 r. (w rekrutacji na rok akademicki 2011/2012 ta tendencja nadal się zachowała, przy czym w uczelniach publicznych prowadzących ten kierunek studiów limit miejsc został wyczerpany a nawet przekroczony).

Ogromny wpływ na kształt polskiego szkolnictwa wyższego będzie miał niż demograficzny². Z danych MNiSW wynika³, że możemy się spodziewać powolnego, ale dużego spadku liczby kandydatów. Oczywiście prognozowana zmiana liczby studentów w poszczególnych województwach nie będzie równomierna. W woj. wielkopolskim w 2020 r. nastąpi spadek o 32,4% (w stosunku do 2009 r.), najmniej w mazowieckim o 30%, najwięcej w woj. śląskim o 39,0%. W przytoczonym raporcie czytamy, że liczba studentów studiów stacjonarnych

¹ Według zestawienia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Departamentu Nadzoru i Organizacji Szkolnictwa Wyższego.

² *Sytuacja demograficzna Polski...* [2010].

³ Dane zaczerpnięto z dokumentu pt. *Informacja o wynikach rekrutacji...*, <http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/struktura/departamenty-ministerstwa/departament-nadzoru-i-organizacji-szkolnictwa-wyzszego-dns/>.

Tabela 2

Główne nurty kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*
w polskich publicznych i niepublicznych szkołach wyższych

Rodzaje uczelni	Główne nurty kształcenia w analizowanych uczelniach															
	zarządzanie w skali lokalnej i gospodarka		planowanie przestrzenne		gospodarka nieruchomościami		ochrona środowiska i kształtowanie krajobrazu		rozwój regionalny		architektura i urbanistyka		rewitalizacja		odnawialne źródła energii	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
uniwersytety	17	61	8	30	5	24	10	53	9	60	-	-	2	22	1	20
politechniki	3	11	4	15	1	5	2	10	2	13	2	18	-	-	1	20
inne	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uczelnie publiczne	7	25	14	52	15	71	7	37	4	27	9	82	7	78	3	60
Razem	28	100	27	100	21	100	19	100	15	100	11	100	9	100	5	100

a – liczba uczelni, na których realizowany jest dany nurt kształcenia,
b – % ogółu uczelni (publicznych i niepublicznych) objętych badaniem,
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

na uczelniach publicznych zasadniczo nie zmienia się. Autorzy raportu uważają, że najbardziej dotknięte zmianami demograficznymi będą studia stacjonarne na uczelniach niepublicznych⁴, stopniowo będą likwidowane studia niestacjonarne w uczelniach publicznych i w najtrudniejszej sytuacji znajdą się niepubliczne uczelnie w mniejszych miejscowościach. Niż demograficzny najbardziej uderzy w płatne formy kształcenia, a zwłaszcza w uczelnie niepubliczne, których działalność całkowicie finansowana jest z chesnego, przez to na rynku pozostaną jedynie uczelnie silne, stabilne i wiarygodne.

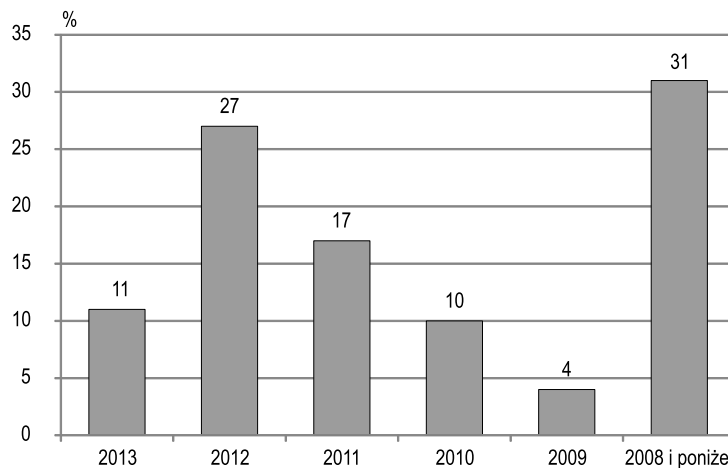
3. Sytuacja zawodowa i materialna absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna* i ich sugestie dotyczące zmian w programach studiów – wyniki badań ankietowych

Na potrzeby opracowania przeprowadzono wśród absolwentów kierunku ankietę, pozwalającą na ustalenie ich obecnej sytuacji zawodowej oraz pozyskanie opinii na temat programu odbytych przez nich studiów. Ankieta ta dostępna była na stronie internetowej przez trzy tygodnie i mógł wziąć w niej udział każdy, kto począwszy od 1996 r. ukończył studia na analizowanym kierunku, bez względu na rodzaj uczelni oraz stopień i formę ukończonych studiów. W badaniu wzięło udział 300 absolwentów (dziennie średnio 14 osób), i choć to bardzo niska próba statystyczna, to jednak uzyskane wyniki mogą być pomocne w dokonywaniu ewentualnych zmian w programach kształcenia, dostosowując je do oczekiwań i wymogów zmieniającego się rynku pracy.

Spośród tych 300 osób 52% było w wieku 21-25 lat, 33% miało 26-30 lat, 12% 31-35 lat, 2% 36-40 i 1% powyżej 41 lat. W badaniu wzięło udział 43% mężczyzn i 57% kobiet, którzy w większości ukończyli studia po 2008 roku (patrz ryc. 2).

Choć czas badania był krótki, to jednak ankietę wypełnili absolwenci 16 uczelni, w tym 10 publicznych (ryc. 3, ciemniejszy odcień barwy) zlokalizowanych głównie w Polsce Zachodniej, Środkowej, Północnej i Północno-Wschodniej, spośród których 30% ukończyło studia licencjackie, 30% o profilu inżynierskim i 50% studia magisterskie. Prawie połowa z badanych studiowała na specjalności *Gospodarka Przestrzenna*, blisko 20% na *Plano-*

⁴ Z badań MNiSW wynika, że na studia I stopnia stacjonarne do szkół publicznych przyjmowanych jest ok. 50% z ogółu przyjętych, a na studia I stopnia niestacjonarne ok. 20%. W szkołach niepublicznych te proporcje są odwrócone i stosunek liczby studentów stacjonarnych od niestacjonarnych jest jak 15% do 60%.

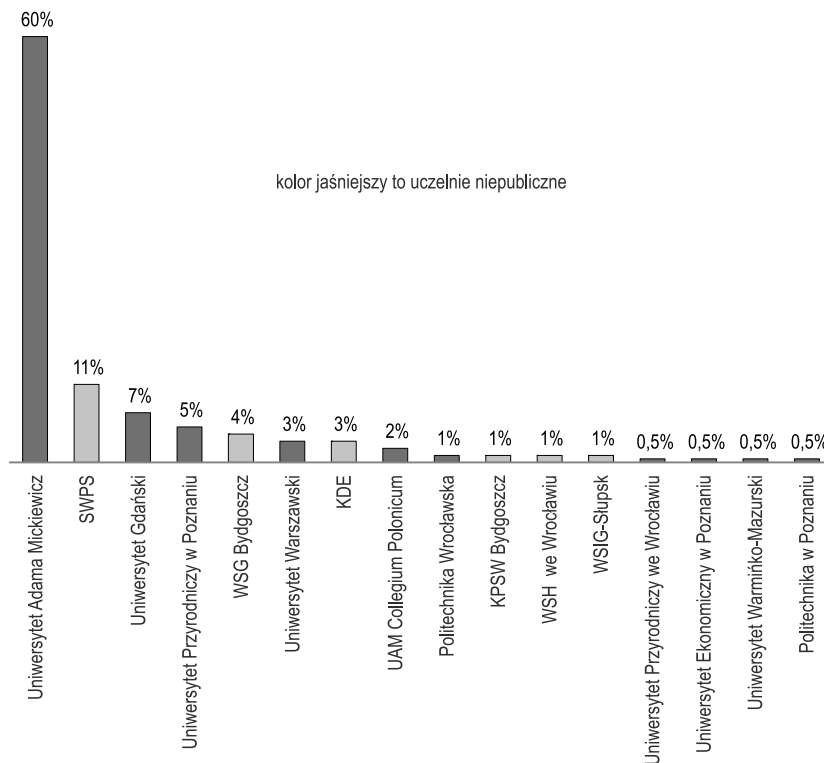
Ryc. 2. Rok ukończenia studiów przez ankietowanych absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (ryc. 2-8).

waniu Przestrzennym i Projektowaniu Urbanistycznym, a 11% na specjalności *Projektowanie Urbanistyczne*, reszta natomiast specjalizowała się m.in. w rewitalizacji, zarządzaniu przestrzennym, rozwoju regionalnym, gospodarce nieruchomościami oraz geodezji lub kartografii (ryc. 4).

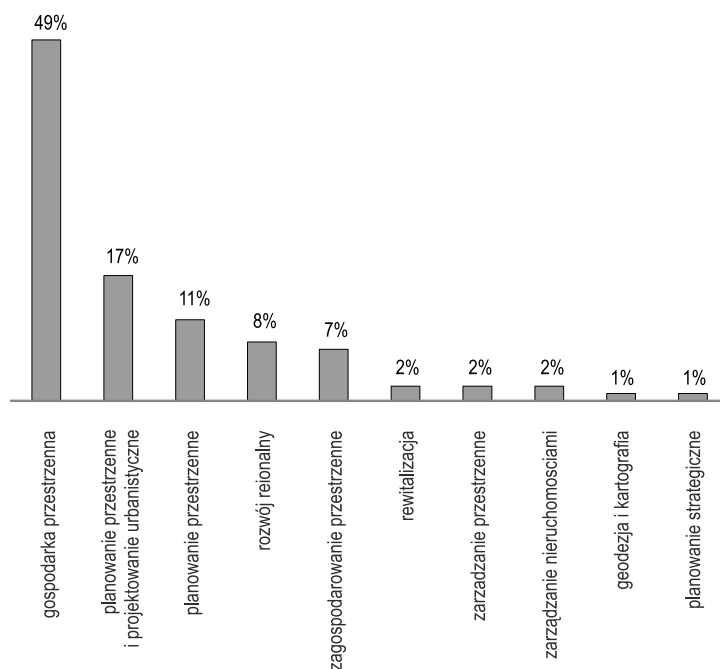
Wiedza oraz uzyskane podczas studiów kompetencje i umiejętności pozwoliły na zatrudnienie badanych absolwentów w: jednostkach administracji rządowej lub samorządowej, instytucjach (zespołach) przygotowujących opracowania i dokumenty planistyczne w różnych poziomach szczegółowości, w pracowniach projektowych, firmach konsultingowych, agencjach nieruchomości, firmach otoczenia biznesu, i innych (ryc. 5). Praca ta umożliwiła im zarobki na poziomie średnio 1500-3000 zł brutto, niższe od średniej krajowej wynoszącej 3709 zł. Wśród tych, którzy ukończyli studia na analizowanym kierunku są tacy, którzy zarabiają ok. 5000 zł (ryc. 6). Niestety tylko 30% absolwentów wykonuje pracę związaną z kierunkiem ukończonych studiów, natomiast 47% nie, a aż 23% szuka pracy. To efekt nie braku wykształcenia, ale kryzysu gospodarczego. Dziś na 24 mln pracujących w Polsce, aż 14 mln urodziło się w latach 1945-1965⁵ i są oni w większości jeszcze zbyt młodzi, żeby przejść na emeryturę. Równoległe pracę rozpoczyna, również bardzo liczne, pokolenie ich dzieci. W tym momencie na ograniczonym rynku pracy

⁵ Dane GUS.

Ryc. 3. Pochodzenie absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna* według uczelni macierzystych

znajduje się duża grupa ludzi starszych i młodych. Starsi zatrudnieni są na bezpieczne, lecz nieelastyczne stałe umowy o pracę, natomiast młodzi, czyli pokolenie obecnych dwudziestolatków, szukają na rynku swojego miejsca. Jeśli je już znajdują to pod postacią umów czasowych, które dają złudzenie wolności, ale w rzeczywistości większa część z nich jest jedynie okazją dla firm do cięcia kosztów podczas recesji (według Eurostatu to aż 67% osób w grupie 15-24 lat). W ten sposób powstaje niesprawiedliwa dla młodych sytuacja, kiedy nie mogą oni konkurować na równych zasadach z pokoleniem swoich rodziców (dla przedsiębiorstwa koszty zwolnienia osoby na umowie stałej przewyższają koszty zatrudnienia pracownika na umowę czasową). Dodatkowo niezbędne inwestycje w nowe miejsca pracy zatrzymują rozbudowane świadczenia emerytalne uprzywilejowanych grup zawodowych, do których państwo dopłaca rocznie aż 80 mld zł. Starsze pokolenie nie refor-

Ryc. 4. Ukończone specjalności przez absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*

mowało w ostatnich dwudziestu latach systemu emerytalnego oraz swoich umów i teraz cieszy się bezpieczną, wygodną pozycją na rynku pracy.

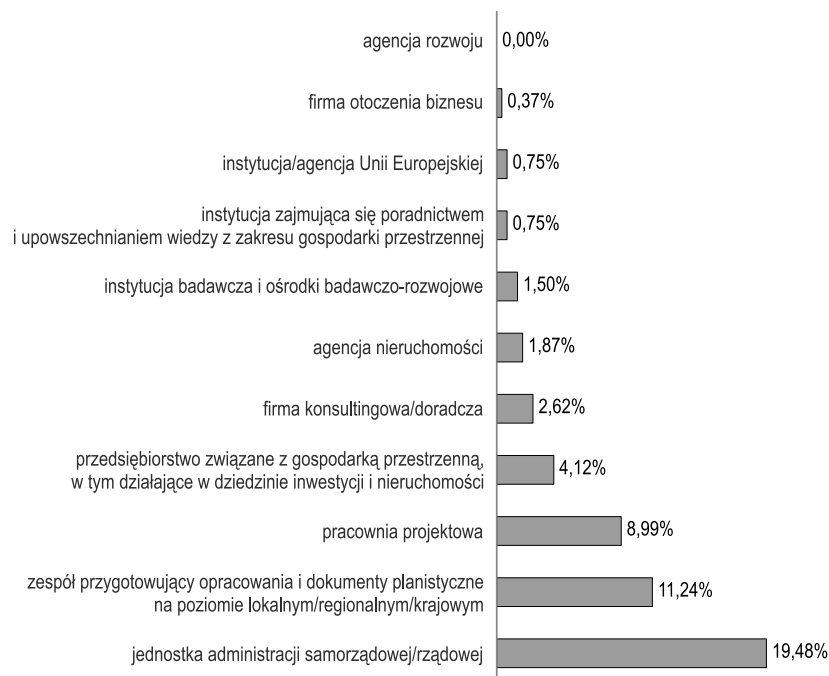
Chcąc poprawić swoją pozycję na rynku pracy absolwenci poszerzają dotychczasową wiedzę oraz zdobywają liczne uprawnienia. Blisko 5% spośród ankietowanych posiada uprawnienia urbanistyczne, 1% budowlane, 1% geodezyjne, 0,5% ma uprawnienia zarządcy nieruchomości, 0,5% energetyczne, podobna liczba jest pilotami wycieczek. To liczna grupa, zważywszy na to, że w Polsce obecnie uprawnienia urbanistyczne posiada 1730 osób⁶, uprawnienia budowlane 101 000 osób⁷, uprawnienia geodezyjne 20 955 osób⁸, uprawnienia i licencje zawodowe zarządcy nieruchomości 25 005 osób⁹, uprawnienia spo-

⁶ Obliczenia własne na podstawie list członów czterech Okręgowych Izb Urbanistów.

⁷ Obliczenia własne na podstawie list członów szesnastu Okręgowych Izb Inżynierów Budownictwa.

⁸ Dane ze strony internetowej GUGiK (<http://www.gugik.gov.pl/>) (15.05.2013).

⁹ Dane ze strony Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (<http://www.transport.gov.pl/>) (15.05.2013).

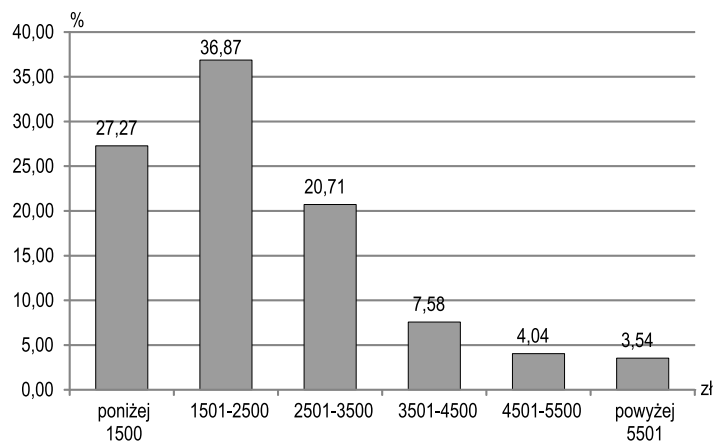
Ryc. 5. Dotychczasowe miejsca pracy absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*

rządzenia świadectw charakterystyki energetycznej 9953 osoby¹⁰. Absolwenci są zrzeszeni w różnych organizacjach, takich jak Towarzystwo Urbanistów Polskich, Rady Osiedlowe, Stowarzyszenia. W tych ostatnich z wymienionych zrzeszonych jest sześciokrotnie więcej osób niż w pozostałych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że 55% ankietowanych absolwentów uważa, że gdyby znów było na etapie wyboru kierunku studiów, to wybrałoby ponownie ten sam kierunek. Natomiast zadając respondentom pytanie o dalszy profil studiów (podyplomowe, uzupełniające lub drugi fakultet), to 59% kontynuowałoby *Gospodarkę Przestrzenną*, reszta chciałaby studiować m.in.: zarządzanie nieruchomościami, architekturę i urbanistykę, finanse i rachunkowość, GIS, ochronę środowiska i inne (ryc. 7).

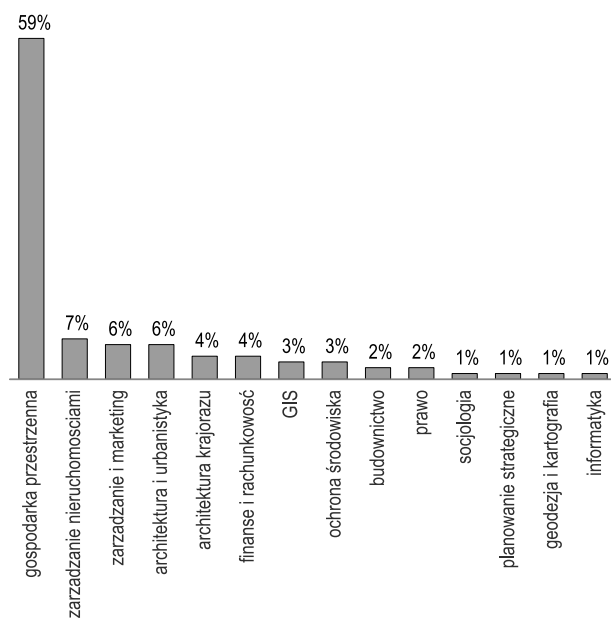
Z powyższego wynika, że przy problemach znalezienia pracy, absolwenci pozytywnie odnoszą się do profilu swych studiów, mają świadomość zdobytej wiedzy i nie przekładają niepowodzeń związanych z zatrudnieniem na niski

¹⁰ *Ibidem*.

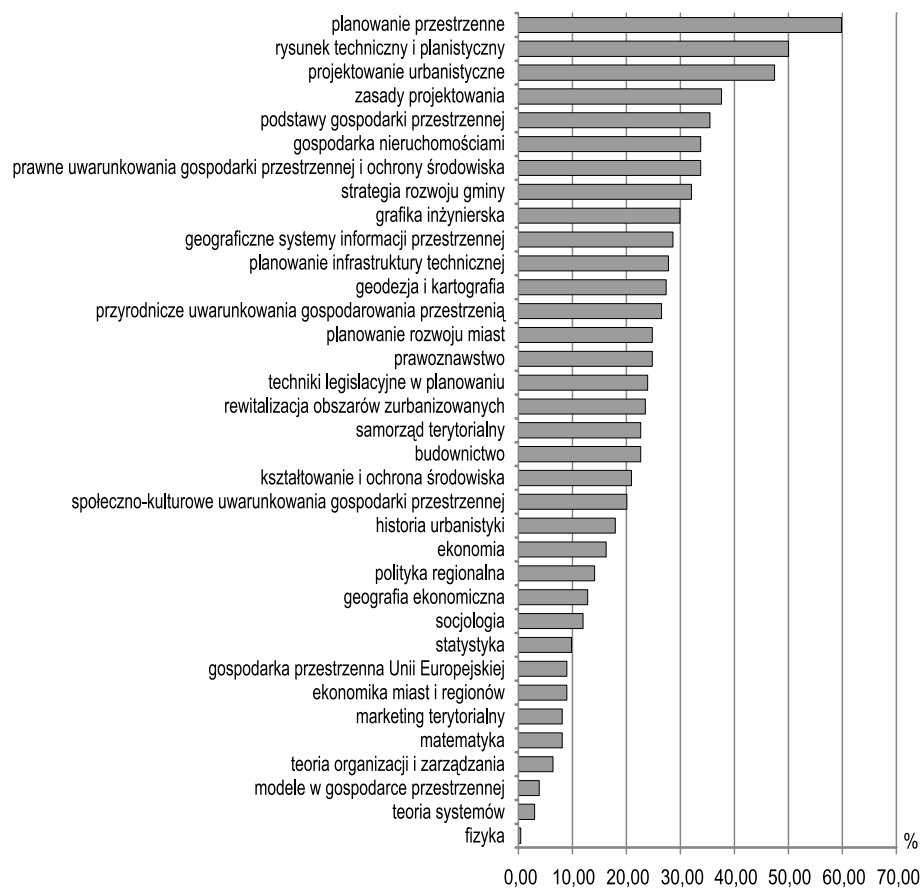
Ryc. 6. Wysokość zarobków absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*

poziom kształcenia. Wiele treści przekazywanych podczas procesu kształcenia jest przez nich wykorzystywanych w pracy zawodowej (ryc. 8). Są to najczęściej treści przedmiotów praktycznych, projektowych, a także dotyczących uwarunkowań prawnych, gospodarki nieruchomościami i ochrony środowiska.

Ryc. 7. Kierunki dalszych studiów absolwentów *Gospodarki Przestrzennej*

Absolwenci zauważają jednak potrzebę zmian w programach studiów. Ponad 60% ankietyowanych wyraża konieczność zmian w procesie kształcenia, sugerując zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć praktycznych, z takich przedmiotów jak: projektowanie urbanistyczne, planowanie przestrzenne, obsługa programów komputerowych (autocad, mapinfo, arcgis), rysunek, geodezja i kartografia, zajęcia terenowe, rok praktyk zawodowych, rewitalizacja, prawne uwarunkowania GP, projektowanie komputerowe, grafika inżynierska, GIS. Ankietyowani proponują wprowadzenie obowiązkowych przedmiotów przygotowujących do prowadzenia własnej działalności

Ryc. 8. Lista przedmiotów (zakres zdobytej wiedzy na studiach) przydatnych w trakcie wykonywania zawodu

gospodarczej oraz zwiększenie liczby zajęć prowadzonych przez praktyków z danej branży (urbanistów, architektów krajobrazu, specjalistów ds. planowania rozwoju miasta, specjalistów ds. gospodarki nieruchomościami, specjalistów ds. planowania infrastruktury technicznej, ekonomistów, prawników, pracowników administracji samorządowej, osoby prowadzące własną działalność projektową, osoby przygotowujące dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym/regionalnym/krajowym).

Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań wynika, że kierunek *Gospodarka Przestrzenna* znajduje się obecnie na liście najpopularniejszych kierunków studiów stacjonarnych pierwszego stopnia. Do często powtarzających się specjalności w polskich uczelniach należą: *gospodarka nieruchomościami, planowanie przestrzenne i projektowanie urbanistyczne, rozwój miast i regionów, zarządzanie miastem, rewitalizacja, gospodarka odnawialnymi źródłami energii*, natomiast do rzadko występujących specjalności należą: *gospodarka przestrzenna na obszarach wiejskich, urbanistyka i regionalistyka, architektura krajobrazu, kształtowanie przestrzeni miejskiej*. Bez względu na specjalność większym powodzeniem cieszą się studia niestacjonarne o profilu inżynierskim. Obecnie liczba absolwentów studiów licencjackich i inżynierskich jest bardzo zbliżona, 60% tych absolwentów wyraża chęć kontynuacji studiów na poziomie drugim na macierzystym kierunku. Ankietowani absolwenci sugerują konieczność wprowadzenia do programów studiów przedmiotów praktycznych (zwłaszcza na uniwersytetach), ponadto sugerują potrzebę zaangażowania w proces dydaktyczny zespołów specjalistów (praktyków), oraz konieczność współpracy międzyuczelnianej i samorządowo-uczelnianej, głównie dla poprawy wiedzy i umiejętności teoretycznej i praktycznej studentów. Według nich programy powinny być elastyczne, tzn., aby istniała możliwość wymian studenckich z innymi uczelniami lub choćby zapewnienie wyboru większej liczby przedmiotów dla tych, którzy chcą poszerzyć swoją wiedzę. Należy rozważyć zasadność zwiększenia godzin przeznaczonych na praktykę zawodową i ćwiczenia terenowe, ale wyłącznie w porozumieniu i chęci współpracy biur projektowych i jednostek samorządu terytorialnego.

Wiedza i umiejętności absolwentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w istotny sposób powinny wykraczać poza technologię sporządzania dokumentów i opracowań planistycznych. Kierunek powinien mieć silne

podstawy nie tylko inżynierskie, ale także psychologiczne, komunikacyjne, ekonomiczne i społeczne, które pozwolą absolwentom na skuteczną implementację zasad gospodarowania przestrzenią i w przestrzeni w ramach skoordynowanego procesu rozwojowego. Pozwolić to może na koncentrację działań na trzech poziomach: 1) w skali miasta i regionu miejskiego, 2) w skali wydzielonej dzielnicy/dystryktu miejskiego i miejskiego korytarza komunikacyjnego oraz 3) w skali lokalnego sąsiedztwa. Dlatego wiedza absolwentów omawianego kierunku wymaga zarówno obszernej wiedzy z zakresu technik organizacyjnych i projektowych, wnikliwej znajomości lokalnych i globalnych interakcji społeczno-gospodarczych, umiejętności badania, interpretacji i wdrożeń rozwiązań opartych na wysokiej znajomości relacji psychologiczno-przestrzennych, a wreszcie znajomości prawnych i operacyjnych aspektów współczesnego inwestycyjnego procesu planistycznego.

W procesie kształcenia powinno zwracać się uwagę na indywidualne umiejętności interpersonalne, umiejętności planowania i organizacji niestandardowych procesów projektowo-decyzyjnych i zdecydowane odejście od przypadkowych lub nieuzasadnionych praktycznie rozwiązań koncepcyjno-teoretycznych.

Celem kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* powinno być kształtowanie wysokiej klasy nowoczesnych specjalistów – profesjonalistów, zdolnych nawiązać równorzędne relacje na płaszczyźnie językowej, semantycznej, merytorycznej i zawodowej z ich europejskimi i światowymi odpowiednikami. Według Lorensa (2008) obecnie przekazywane treści kształcenia z zakresu gospodarki przestrzennej w polskich ośrodkach politechnicznych oraz na uczelniach uniwersyteckich wydają się być niepełne i daleko nieprzystające do dynamiki rozwoju i specyfiki współczesnej myśli urbanistycznej, a zwłaszcza jej praktycznych zastosowań w Europie i na świecie. Autor uważa, że obejmują one jedynie wyrywkowe, zorientowane głównie przedmiotowo (a nie procesowo) treści i są w dużej mierze oparte na często nieaktualnych przesłankach w odniesieniu do realnego, obecnego postępu wiedzy urbanistycznej (teoretycznej) i (zwłaszcza) jej praktycznych aplikacji. Lorens twierdzi, że powinno nastąpić tworzenie nowych kierunków nauczania, zorientowanych na kształcenie osoby wyposażonej zarówno w umiejętność projektowania przestrzeni w trzech wymiarach, jak i przekładania tych wizji na plany i projekty, w tym – wiązania ich z zagadnieniami społecznymi i ekonomicznymi. Powinny to być studia o profilu uniwersalnym, co pozwoliłoby na ich podjęcie przez obcokrajowców oraz na prowadzenie zajęć w języku angielskim.

Wnioski autora [Lorens 2008] wydają się zbyt daleko krytyczne, wręcz podważają jakość kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* oraz wiedzę i kompetencje kadry akademickiej w Polsce. Istnieje zatem potrzeba badań z zakresu jakości kształcenia na kierunku, ale nie wśród studentów, czy pracowników, ale przede wszystkim absolwentów, którzy zdobyłą wiedzę, umiejętności i kompetencje wykorzystują w pracy zawodowej.

Literatura

- Informacja o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012 w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelniach niepublicznych*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Departament Nadzoru i Organizacji Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Kunzmann K. R., 1997, *The Future of Planning Education in Europe*. AESOP News Summer.
- Lorens P., 2008, *Architekt, urbanista, planista, zarządca przestrzeni – różne zawody, różne wymogi w zakresie kształcenia*, [w:] *Kształcenie urbanistów w Polsce. Rola urbanisty w programowaniu procesów rewitalizacji*, E.Cichy-Pazder (red). Poznań.
- Mironowicz I., Zipser T., 2002, *Stan nauczania w zakresie gospodarki przestrzennej w Polsce na tle tendencji europejskich*. Referat wygłoszony na posiedzeniu plenarnym KPZK PAN, 27 listopada, 2002 w Warszawie.
- Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2009-2010*, Strzelecki Z. (SGH), Gałązka A. (SGH), Kowalska I. (SGH), Kurkiewicz J. (UE w Krakowie), Kuropka I. (UE we Wrocławiu), Nowak L. (GUS), Potrykowska A., (RRL), Sakson B. (SGH), Napierała J. (Ośrodek Badań nad Migracjami UW), Sobczak I. (GWSH w Gdańsku), Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa, 2010.